

se, at eksporten på baggrund af en række specificerede objektive kriterier ikke har forvoldt skade. I slutfasen blev indføjet en bestemmelse om, at denne regel ikke omfattede store civile fly (dvs. fly, hvor der i almindelig rufefart er installeret mindst 100 sæder).

Den grønne kategori omfatter bl.a. statsstøtte til visse forsknings- og udviklingsprojekter, egnudvikling og støtte som følge af lovmæssigt fastsatte miljøkrav.

Der er fastsat specielle overgangsordninger såvel for udviklingslandene, som hidtil i realiteten ikke har været omfattet af GATT's bestemmelser om subsidier, som for statshandelslande, der overgår til markedsøkonomi. For de fattigste udviklingslande stilles der lempeligere krav til subsidiedisciplin.

Betingelserne for iværksættelse af modforanstaltninger er samtidig strammet op. For det tilfælde at en udligningsafgiftssag skulle vise, at subsidieringen kun er af minimal betydning (subsidiet andrager under 1% af varens værdi), at omfanget af den aktuelle eller potentielle import eller subsidieringens skadevirkninger er yderst begrænsede, skal sagen omgående indstilles. Det fastsættes endvidere, at en udligningsafgiftssag normalt skal bringes til ende inden for et år, dog under særlige omstændigheder inden 18 måneder fra dens iværksættelse.

Subsidieaftalen omfatter ikke landbrugssektoren, hvor der er aftalt særskilte subsidieregler.

AFTALE OM SÆRLIGE BESKYTTELSFORANSTALTNINGER

De i GATT 1947 i art. XIX indeholdte regler om nødforanstaltninger over for indførslen af enkelte varer giver et land mulighed for at begrænse importen af en vare, hvis en pludselig stor stigning i importen forvolder eller truer med at forvolde alvorlig skade på landets eget erhvervsliv. Betingelserne for sikkerhedsklausulens anvendelse er hyppigt søgt tilsidesat, og en klargøring af reglerne var derfor påtrængende.

Aftalen fastlægger objektive og transparente regler for gennemførelse af undersøgelser og afgivelse af kendelser i sager om sikkerhedsklausulen. Der er under særlige omstændigheder mulighed for anvendelse af foreløbige foranstaltninger, som imidlertid kun må have en maksimal varighed af 200 dage.

Principielt gælder fortsat, at beskyttelsesforanstaltninger skal anvendes over for alle handelspartnere uanset produktets oprindelse, men der åbnes i aftalen – som en nyskabelse – mulighed for at anvende importkvoter over for enkelte lande.

Den maksimale varighed af foranstaltninger truffet

på baggrund af sikkerhedsklausulen fastsættes til 8 år.

En særlig komité skal overvåge udviklingen på dette område og rapportere årligt til Rådet for Handel med Varer.

Aftalen fastslår endvidere, at »frivillige« eksportbegrænsningsaftaler eller lignende aftaler skal bringes til ophør senest 4 år efter WTO's ikrafttræden, og at nye lignende arrangementer ikke må gennemføres.

DEN ALMINDELIGE OVERENSKOMST OM HANDEL MED TJENESTEYDELSER (GATS)

Aftalen består af følgende tre hoveddele:

- (1) en rammeaftale med generelle og specifikke forpligtelser,
- (2) lister over parternes konkrete bindinger, der er bestemmende for i hvilket omfang de specifikke forpligtelser er gældende,
- (3) bilag med særbestemmelser, der tager højde for særlige omstændigheder inden for en række tjenesteydelsessektorer.

Rammeaftalens første del fastslår, at aftalen omfatter regulering af handel med tjenesteydelser, som leveres enten over grænserne eller ved forbrug i udlandet eller gennem kommerciel etablering, eller ved at personer (tjenesteydere) opnår midlertidig adgang til udenlandske markeder. (Den nærmere afgrænsning af aftalens anvendelsesområde er dog stadig under forhandling. Forhandlingerne ventes afsluttet inden den 15. december 1994.)

Anden del af rammeaftalen beskriver de discipliner og forpligtelser, som gælder generelt for samtlige parter. Af størst betydning er den generelle mestbegunstigelsesforpligtelse (MFN), hvorefter der ikke må diskrimineres mellem udenlandske udbydere. Det har imidlertid vist sig nødvendigt i praksis at tillade parterne på særskilte lister at anføre bestemte fravigelser fra denne forpligtelse, omend disse dog i princippet er tidsbegrænsede.

Blandt de øvrige generelle forpligtelser kan nævnes krav om gennemsigtighed i relation til parternes tjenesteydelsesregulering, krav om, at reguleringen skal ske efter objektive og upartiske kriterier, tilskyndelse til gensidig anerkendelse af autorisationer og uddannelseskvalifikationer, lempelse af forpligtelser i tilfælde af alvorlige betalingsbalanceproblemer samt en hensigtserklæring om at indlede forhandlinger om subsidiers indvirkning på tjenesteydeshandelen på et endnu ikke fastlagt tidspunkt.

Rammeaftalens tredje del angiver specifikke forpligtelser til at yde markedsadgang og nationalbehandling, men kun i det omfang parterne i deres re-